

Janko Štefe, ki so ga rešili iz plazu, potem pa je bil naslednja leta vrhunski slovenski alpski smučar.

Foto: Mirko Kunšič

poveljstvo sektorja, zaslišim en sam strašanski krik iz nešteto grl, ki pa je takoj utihnil. Grem počasi naprej, pa mi kmalu pridrve naproti ruski ujetniki s prestrašenimi obrazi: 'Lavina, lavina!' Pribežalo je tudi nekaj avstrijskih stražnikov. Vsi, kar jih je pribežalo z vrha, so bili tako prestrašeni, da nismo mogli iz njih spraviti ničesar jasnega. Vsi so izjavili, da se raje dado pobit, kot pa da bi šli nazaj. Tudi oficirji in inženirji so zgubili glavo in niso vedeli kaj početi, ker je bila na mah pretrgana vsaka zveza s Kranjsko Goro in tamošnjo komando. Vse delo je zastalo. Ničesar nismo vedeli, kaj se je zgodilo na drugi strani Vršiča. Nikdo pa si ni upal na vrh.«

GROZA IN RAZDEJANJE

Tistega dne za reševanje niso mogli pripraviti niti ujetnikov niti častnikov. O številu žrtev so lahko le ugibali, saj so na prelazu delali ujetniki tudi z druge strani. Manjkalo naj bi okoli sto ujetnikov in nekaj avstrijskih stražarjev. Naslednje jutro je deputacija treh Rusov izjavila komandantu, da na delo na Vršič ne bodo šli več, odklonili pa so tudi poziv na reševalno akcijo, češ da je na vrhu vse uničeno.

Nekaj ujetnikov in Avstrijcev, pa tudi Franc Uran, je vendarle odšlo na Vršič, kjer je še zmeraj močno snežilo. Videli so strahovito razdejanje. Skoraj dvajset metrov visokega ogrodka spomenika ni bilo več. Plaz se je ustavil pri Tičarjevem domu, kjer so pred vrati odkopali dva mrtva Rusa. Naslednjega dne se je za reševanje odločilo precej ujetnikov. Odkopali so približno 15 sotr-

pinov in enega stražnika. Vsi so bili izmaličeni, upanja, da je še kdo živ, ni bilo več.

Ko je kmalu po končanem delu na istem kraju prihrumel še en plaz, je bilo odkopavanja konec. Plazovi so zasuli tudi obe postaji žičnice na vrhu in v grapi pod naselbino.

Okoli 14 dni so čakali na povelje, kaj naj storijo, o tem, kaj je na drugi strani Vršiča, pa niso nič vedeli. Medtem je nehalo snežiti in enega od lepih sončnih dni se je Franc Uran čez Vršič odpravil v Kranjsko Goro v poveljstvo po navodila. Vrnil se je s poveljem, da je treba ujetnike spraviti v dolino do Sv. Marije, tehnično moštvo pa naj bi šlo do Soče v Trenti.

Cesto so začeli odkopavati v začetku aprila. Kazalo je dobro, dokler ni neke noči zdijval še plaz s Slemenca. Vossova kočica, ki se zdaj imenuje Erjavčeva, se je kar majala. Naslednje jutro so videli, da je snega do vrha griča, na katerem je bila kočica. O protilavinskih strehah ni bilo sledu, vse je odnesel plaz. Močni leseni stebri, povezani z železjem, so bili zlomljeni kot vžigalice in zruvani iz zemlje.

Vid Černe pravi, da je območje na severni in južni strani Vršiča posejano z grobovi, od katerih so bili le nekateri označeni s preprostim lesenim križem, ko pa je do trajal in strohnel, je izginil tudi spomin na neznanega in do skrajnosti trpinčenega človeka. Nekateri od teh nesrečnežev so umrli v strahovitem plazju, drugi zaradi bolezni, izčrpanosti in podhranjenosti.

Gorski vodnik

LUDVIK KOŠIR

*Iz veka
v teženje,
v človeka
hotenje
se vzpenjamo iznad osnov.*

*Plazovi
duha,
motivi
srca
odvijajo vedno navzgor.*

*Lepota
in gora,
trenutki
odmora,
pljusk misli in žlahtni napor:*

*Pojdite
vsi z mano —
z vodnikovo
ramo
sta varnejša hoja in snov.*